

«LA INFLUÈNCIA DEL BISBAT DE TORTOSA ERA ENORME»

Entrevista

‘Gènesi i agonies de la catedral de Tortosa’. Jacobo Vidal publica un volum que analitza els factors històrics, geogràfics i culturals que van fer possible la creació d’aquest edifici de primera magnitud

MARINA PALLÁS CATURLA
TORTOSA

L'historiador tortosí Jacobo Vidal Franquet ha publicat recentment el llibre *Gènesi i agonies de la catedral de Tortosa*, publicat per la Universitat de Barcelona i Publicacions Universitat Rovira i Virgili. El volum, fruit de la recerca i la reflexió de molts anys, es va gestar en un seminari obert al públic fet a la Universitat de Barcelona la tardor de 2015 i va adoptar la forma definitiva com a reelaboració d'una conferència, també pública, que inaugurava les jornades de patrimoni de l'Institut de Recerca en Cultures Medievales la primavera de 2016.

Al llibre diu que Tortosa era més gran que Barcelona a l'edat mitjana. Sembla increïble.

Tortosa tenia una extensió territorial més gran, i la continua tenint. El terme de Tortosa, tot i les pèrdues dels anys 70 i 80, és molt gran en el context català. Però a l'edat mitjana era enorme, més o menys el que ara són el Baix Ebre i el Montsià. Des del punt de vista de població era primer Barcelona, després Perpinyà i seguien Tortosa i Lleida. Al llibre començo parlant d'això perquè la Catedral i el Palau Episcopal no s'expliquen en el marc d'una ciutat petita. Però Tortosa no solament era gran, també tenia pes polític i econòmic. L'Ebre era, diguem-ho així, una autopista, i Tortosa en controlava el pas. A més, era cap vegueria i de bisbat. Això explica l'existència d'edificis excepcionals.

Quin poder tenia el Bisbat de Tortosa a l'edat mitjana?

Fins al 1960 s'estenia entre Maials, a uns 40 km de Lleida, i Almenara, a uns 40 km de València. Si ho pensem en termes medievals, es tracta d'unes dimensions excepcionals. I la influència era enorme.

A Tortosa es van fer dos Catedrals i no una com Tarragona.

Tarragona i Lleida fan una única catedral, en canvi Tortosa en fa dues. És a dir, a l'Ebre passa com a

Jacobo Vidal, en un viatge a Grècia amb alumnes el gener de l'any passat. FOTO: CEDIDA

les ciutats de la Catalunya vella. Tot i això, hem de relativitzar aquesta idea i adonar-nos que probablement el primer temple tortosí no tenia les característiques monumentals de la Seu Vella de Lleida o de la catedral de Tarragona.

Quina influència va tenir la proximitat del riu Ebre en la seua construcció?

Fins a on jo sé, no s'ha estudiat específicament la construcció de l'edifici en aquest sentit. Però sens dubte va tenir influència. En primer lloc, el riu era la via per on va baixar durant segles el material constructiu. Això va ser un factor positiu. Però, en segon lloc, sabem que el riu causava dubtes sobre la fonamentació i la conservació de les voltes. Succedeix el mateix en altres ciutats fluvials. Per exemple, l'hospital de Santa Maria de Lleida va tenir greus dificultats per la proximitat del Segre.

La de Tortosa és una catedral inacabada.

Fins a cert punt és inacabada. I això és normal. Girona, Mallorca o

València no acaben les catedrals fins al barroc. I la de Barcelona s'acaba en estil neogòtic ja al segle XX. Podríem dir que a Tortosa es va acabar de forma inacabada.

Per què?

És un problema que encara no s'ha estudiat amb deteniment. I això també és normal. La catedral ha rebut molta atenció historiogràfica, però sobretot la part medieval. La part moderna, menys. En els edificis de plantejament medieval és lògic. El primer arquitecte de la catedral gòtica, a qui s'encomana el que avui anomenaríem el projecte, va viatjar fins a Avinyó, seu del papat, per veure obres. Això ha interessat molt als estudiosos de Tortosa, però també als del gòtic en general. En canvi, de l'acabament modern dels grans edificis medievals no se n'ha ocupat ningú amb tant d'interès, ni aquí ni enlloc. En tot cas, i a falta de saber-ne més detalls, que no s'acabés d'acord amb les idees inicials va ser un problema bàsicament econòmic. Hi va haver diversos projectes de façana. Al plaó turís-

tic instal·lat a Ferreries, que en teoria ens fa contemplar la façana original, el que veiem és tan sols un dels projectes plantejats, i no l'original. De dibuixos de la façana se'n coneixen tres. El que es va construir no en segueix exactament cap. Quan el 2015 es van tirar a terra les anomenades cases de la catedral, la visualització de l'edifici va canviar totalment.

En relació a les cases de davant, vostè qüestiona que fos una bona decisió. Diu que en contemplar la façana des d'un carreró petit quedaves bocabadat. Ara la veiem inacabada i bruta?

I petita. Sóc molt crític amb el que es va fer. Vaig posar en dubte les obres de restauració del temple des del començament: ni l'eliminació de les columnes del claustre, ni el canvi de teulada em van semblar bones decisions. Quant a la façana, l'enderroc no tenia cap sentit, però ha estat l'opció majoritàriament defensada a Tortosa. No critico aquesta presa de posició, però penso que si hagués existit la possibilitat de fer una campanya

L'autor Divulgador del patrimoni ebrenc

● Jacobo Vidal Franquet és professor del Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut de Recerca en Cultures Medievales. És un gran divulgador del patrimoni històric i artístic de l'Ebre i ha publicat diversos estudis sobre art, arquitectura i construcció d'època medieval i moderna.

d'informació prou potent, les coses potser haurien estat diferents. Recordo que es deia a la gent que a Tortosa es faria el mateix que Bernini havia fet amb Sant Pere del Vaticà, sense explicar que el que ara veiem a Roma ho va fer Mussolini. Tot allò estava catalogat. Es va fer un pla parcial per a entrar dins la lletra, però l'esperit de la llei de patrimoni no es va respectar. Es va fer una cosa similar al que s'havia fet Barcelona quan es va plantejar la façana neogòtica i es va enderrocar tot el del voltant, però més de 100 anys després. S'ha fet una obra extemporània, fora de temps. A principis del segle XX estava previst enderrocar tot el que hi havia davant de Santa Maria del Mar, però l'obra no es va posar en marxa. A ningú no se li ocorria fer-ho actualment. És obvi que les cases de la catedral s'havien d'arreglar, però no enderrocar: al 2015 vam perdre gairebé tot el que quedava de l'antiga façana fluvial de Tortosa.

Considera que els arquitectes actuals potser intervenen massa en el patrimoni antic.

Per sort, no tots ho fan de la mateixa manera. En tot cas, no té ni cap ni peus que puguin actuar com en èpoques precedents. Hi ha coses que es poden discutir, és clar, i jo no pretenc tenir raó en tot el que dic, però vull que hi hagi anàlisi i reflexió. A Tortosa s'han sobrepassat moltes línies roges.